

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра дошкільної і початкової освіти

Світлана КОНДРАТЮК

«30» січня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДИКА ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДНИМ ДОВКІЛЛЯМ
ТА СОЦІУМОМ

Галузь знань 01101 Педагогічна освіта
спеціальність 012 Дошкільна освіта
освітня програма Дошкільна освіта
мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією ІНП
«26» січня 2024 р.
Голова _____
Юлія БОНДАРЕНКО
док. пед. наук, професор

Розробник:

Гаврило О. І., канд. біол. наук, доцент, доцент кафедри дошкільної і початкової освіти

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри дошкільної і початкової освіти.

Протокол № 6 від «28» грудня 2023 р.

Завідувач кафедри

Наталія ПАВЛУЩЕНКО,
канд. пед. наук, доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Бакалавр	Обов'язкова	
		Рік підготовки	
		3-й	3-й
		Семестр	
		7-й	7-й
		Лекції	
		14 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		12 год.	2 год.
		Лабораторні	
		12 год.	2 год.
		Самостійна робота	
		78 год.	110 год.
		Консультації	
4 год.	2 год.		
Загальна кількість годин – 120		Вид контролю: іспит	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення курсу – отримання здобувачем освіти знань та вмінь з теоретичної та методичної підготовки майбутніх фахівців до розвивальної та освітньої роботи з дітьми дошкільного віку; уточнення, систематизація та поглиблення знань, умінь, навичок у організації роботи з ознайомлення дітей з природним та суспільним довкіллям.

Завдання навчального курсу:

- поглибити та уточнити знання здобувачів освіти про значення ознайомлення дітей з природним і суспільним довкіллям;
- ознайомити з метою, завданнями та змістом провідних концептуальних, базових та варіативних програмових документів з актуальних проблем методики ознайомлення дітей з природним і суспільним довкіллям;
- ознайомити здобувачів освіти із можливостями використання різноманітних об'єктів і явищ природи у роботі з дітьми дошкільного віку, самостійного набуття суспільствознавчих знань шляхом спостережень, експериментів;
- формувати теоретичну базу знань про завдання, зміст, форми та методи роботи щодо ознайомлення дітей дошкільного віку з природним і суспільним довкіллям;
- ознайомити з передовим педагогічним досвідом роботи з ознайомлення дітей з природним і суспільним довкіллям;
- підготувати до практичного втілення набутих знань у сучасних умовах суспільної дошкільної освіти; сформувати уміння і навички писати конспекти з планування різних видів роботи з ознайомлення дітей з природним і суспільним довкіллям: в різних вікових групах, з дітьми різних категорій і за різних соціальних умов.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Для вивчення дисципліни студенти повинні осягнути матеріал курсу «Вступ до спеціальності Дошкільна освіта»; ґрунтовно засвоїти знання з

	ПРУ 7	<p>формування почуття відповідальності, набуття нею життєвого соціального досвіду; складати конспекти занять з ознайомлення з довкіллям, використовуючи сучасні засоби навчання, доступні розумінню дітей дошкільного віку; планувати навчально-виховну роботу з дітьми старшого дошкільного віку з початкового економічного виховання (заняття, розваги, дидактичні, сюжетно-рольові та інші ігри).</p> <p>Здатність зміцнювати та раціонально використовувати матеріально-технічну базу ЗДО з метою різнобічного виховання дошкільників, створювати розвивальне середовище відповідно до особистісно-зорієнтованої моделі освіти дітей дошкільного віку.</p> <p>Здатність використовувати матеріальну базу ЗДО на основі дидактичних, виховних, естетичних, санітарно-гігієнічних вимог. Сприяти створенню безпечних умов для організації життєдіяльності дітей в ЗДО.</p>
Комунікація:	ПРК 1 ПРК 2	<p>Здатність здійснювати прогностичні, планувально-організаційні функції у формуванні системи знань дошкільників про довкілля. Визначати стратегічні лінії даного процесу; організовувати командну роботу з педагогічним колективом при вирішенні завдань виховання дошкільників; передбачати можливі ризики зовнішнього і внутрішнього характеру та завчасно уникати їх негативного впливу.</p> <p>Здатність до професійного самовдосконалення: професійна самоосвіта, особистісне зростання, проектування подальших особистих освітньо-професійних траєкторій.</p>

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A	Студент виявив всебічні, систематичні та глибокі знання навчального матеріалу дисципліни, матеріали передбаченої програми; засвоїли основну та додаткову літературу, рекомендовану програмою; проявив творчі здібності в розумінні, логічну, стислому та ясному трактуванні навчального матеріалу; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності.
B	Випускник виявив систематичні та глибокі знання навчального матеріалу дисципліни вище середнього рівня; продемонстрував уміння вільно виконувати завдання, передбачені програмою; засвоїв літературу, рекомендовану програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності.
C	Випускник загалом добрі знання навчального матеріалу дисципліни при виконанні передбачених програмою завдань, але припустив низку помітних помилок, засвоїв літературу; показав систематичний характер знань з дисципліни; здатний до самостійного виконання подальшої професійної діяльності.

D	Випускник виявив знання навчального матеріалу дисципліни в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності; справився з виконання завдань, передбачених програмою; ознайомився з основною літературою, рекомендованою програмою; припустив значну кількість помилок або недоліків у відповідях на запитання при співбесідах, тестуванні та при виконанні завдань тощо, принципів, які може усунути самостійно.
E	Випускник виявив знання основного навчального матеріалу дисципліни в мінімальному обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності; в основному виконував завдання, передбачені програмою; ознайомився з основною літературою, рекомендованою програмою; припустив помилки у відповідях на запитання при співбесідах, тестуванні та при виконанні завдань тощо, які може усунути лише під керівництвом та за допомогою викладача.
F	Випускник має значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу дисципліни; допускав принципові помилки при виконанні передбачених програмою завдань.
FX	Випускник не мав знань зі значної частини навчального матеріалу; допускав принципові помилки при виконанні більшості передбачених програмою завдань; не спроможний самостійно засвоїти програмовий зміст

Розподіл балів, які отримують студенти

Розділ 1		Розділ 2						Разом	Іспит	Сума
Т 1.1	Т 1.2	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4	Т 2.5	Т 2.6			
Поточний контроль								60	25	100
5	5	5	20	5	10	5	5			
Контроль самостійної роботи								15		
1	1	1	5	1	4	1	1			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
63-73	D	задовільно	
60-62	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Тести; презентації виконаних практичних завдань.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретичні основи ознайомлення дошкільників з природним і суспільним довкіллям

Тема 1.1. Науково - теоретичні засади ознайомлення дітей з довкіллям. Предмет і завдання методики ознайомлення дітей з довкіллям. Педагогічне визначення довкілля, види довкілля. Середовище, види середовища. Соціалізація і її фактори різного рівня. Фундаментальні й прикладні завдання методики. Методологічні і психологічні засади методики ознайомлення з довкіллям. Індивід, особистість, індивідуальність. Програмове забезпечення ознайомлення дітей з предметним довкіллям у дошкільному навчальному закладі.

Тема 1.2. Діяльнісний підхід до організації ознайомлення дітей з довкіллям. Діяльність як детермінанта розвитку дитини. Ігрова діяльність.

Пізнавальна діяльність. Праця. Продуктивна діяльність. Комунікативна діяльність.

Розділ 2. Методика формування уявлень дітей про природне і суспільне довкілля

Тема 2.1. Форми ознайомлення дітей із довкіллям. Форми організації навчальної діяльності дітей. Види занять. Експерсії. Правила організації і проведення експерсій з дошкільниками.

Тема 2.2. Методи і прийоми ознайомлення дітей із довкіллям. Класифікація методів. Принципи добору методів.

Словесні методи в ознайомленні дітей з довкіллям. Розповідь вихователя, бесіда, використання художнього слова. Значення ілюстративних посібників та вимоги до їхнього змісту і оформлення.

Значення пошуково-дослідної діяльності в ознайомленні дітей з природою і соціумом. Вимоги до проведення спостережень. Форми проведення спостережень. Експерсії-огляди. Фіксація спостережень. Специфіка дослідної діяльності дошкільників. Структура і зміст дослідів з дітьми.

Гра як метод ознайомлення дітей з навколишнім світом. Види ігор, які можна використовувати в освітньому процесі. Дидактичні ігри: структура, методика використання. Будівельно-конструктивні ігри. Сюжетно-рольові ігри. Організація ігор в освітньому процесі.

Значення та використання праці у вихованні дошкільників. Праця на земельній ділянці ЗДО. Праця в куточку природи. Правила гігієни праці дошкільників.

Методи вправ; моделювання; педагогічна провокація; проекти.

Тема 2.3. Засоби ознайомлення дітей з довкіллям. Картина як ефективний засіб ознайомлення з довкіллям. Методика організації бесід за картинами. Методика застосування карт розумових дій на різних видах занять. Методика ознайомлення дошкільників з якостями і властивостями предметів. Розглядання предметів і бесіда про них.

Тема 2.4. Еколого-розвивальне середовище ЗДО. Створення еколого-розвивального середовища, його елементи. Екологічна стежина та методика роботи на ній.

Значення куточка живої природи і його організація. Рослини і тварини куточка природи: правила добору, утримання, використання в освітньому процесі. Сезонні зміни у куточку природи. Методика організації діяльності дітей.

Значення ділянки та її організація. Вимоги до інвентарю. Добір та розміщення дерев і кущів на ділянці. Планування і квітника і догляд за ним. Город як дослідна ділянка ЗДО. Методи і прийоми організації діяльності дошкільників на ділянці.

Тема 2.5. Ознайомлення дітей з явищами суспільного життя. Ознайомлення дітей з рідним краєм і Батьківщиною. Ознайомлення дітей з національними символами України. Форми і методи ознайомлення з рідним краєм. Формування поведінки у природі під час екскурсій та прогулянок. Методика ознайомлення із сезонними явищами.

Тема 2.6. Формування у дітей основ економічної культури. Економічне виховання та освіта. Економічна грамотність дошкільників, економічна грамота. Економічні поняття, які повинні засвоїти діти дошкільного віку.

6.2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назва розділу і теми	Кількість годин									
		денна форма					заочна форма				
		Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
			Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота		Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ											
1.1	Науково - теоретичні засади ознайомлення дітей з довкіллям	14	1	2		11	16	0,5	0,5		15
1.2	Діяльнісний підхід до організації ознайомлення дітей з довкіллям	14	1	2		11	16	0,5	0,5		15
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ДІТЕЙ ПРО СУСПІЛЬНЕ ДОВКІЛЛЯ											
2.1	Форми, методи і прийоми ознайомлення дітей із довкіллям	24	4	6	2	12	21,5	1	0,5		20
2.2	Засоби ознайомлення дітей з довкіллям	15	2	2		11	16	0,5	0,5		15
2.3	Еколого-розвивальне середовище ЗДО	17	2		4	11	17	1		1	15
2.4	Ознайомлення дітей з явищами суспільного життя	15	2		2	11	15,5			0,5	15
2.5	Формування у дітей основ економічної культури і відповідального ставлення до довкілля	17	2		4	11	16	0,5		0,5	15
	Консультації	4					2				
	Разом з дисципліни	120	14	12	12	78	120	4	2	2	110

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин ДФН	Кількість годин ЗФН
1	Науково - теоретичні засади ознайомлення дітей з довкіллям	2	0,5
2	Діяльнісний підхід до організації ознайомлення дітей з довкіллям	2	0,5
3	Форми, методи і прийоми ознайомлення дітей із довкіллям	6	0,5
5.	Засоби ознайомлення дітей з довкіллям	2	0,5

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин ДФН	Кількість годин ЗФН
1	Форми, методи і прийоми ознайомлення дітей із довкіллям	2	
3	Еколого-розвивальне середовище ЗДО	4	1
4	Ознайомлення дітей з явищами суспільного життя	2	0,5
5	Формування у дітей основ економічної культури	4	0,5

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). / Авт. група під кер. Т. О. Піроженко. Затв. Наказом МОН України від 12.01.21 № 33. 38 с.

2. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. К.: Слово, 2008. 404 с.

3. Експериментальна діяльність у ДНЗ / укладачі Л. А. Швайка, І. В. Молодушкіна]. Х. : Вид. група «Основа», 2010. 192 с.: іл. (Серія «ДНЗ. Керівнику»).

4. Гаврило О. І. Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з природою : навчальний посібник. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. 120 с.

5. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог-дошкільник. К. : Слово, 2009. 400 с.

6. Левчук О. В. Формування економічної свідомості дітей дошкільного віку. Костопіль, 2019. 92 с.

7. Плохій З. П. Формуємо екологічну компетентність молодшого дошкільника. К. : Світич, 2010. 136 с.

8. Шаповалова О. В. Ознайомлення дошкільників із суспільним довкіллям : навчальний посібник. Суми : СДПУ імені А.С.Макаренка, 2018. 152 с.

Додаткові

1. Гавриш Н. Живі народні традиції. Свято-розвага «Закосичення». *Дошкільне виховання*. 1999. №6. С. 6-8.

2. Грановська Т. Роль вихователя у формуванні екологічної свідомості дітей дошкільного віку. Наукові записки НДУ імені М. Г. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. Ніжин, 2013. № 5. С. 129-133.

3. Дяченко Т. Мандруємо екологічною стежиною. *Дошкільне виховання*. № 5. 2002. с. 28.

4. Концепція неперервної екологічної освіти в Україні. Інформаційний збірник МОН України. 1995. № 4. С. 3-25.

5. Рудик О. Будьмо на дорозі обережні. *Дошкільне виховання*. 2005. № 5. С. 16-17.

6. Яришева Н. Цільові прогулянки до парків та скверів. *Дошкільне виховання*. 2003. № 7. С. 20-22.